

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งวิเคราะห์ผู้รับสาร (Audience Analysis) เพื่อจะอธิบาย ในลักษณะเชิงพรรณนา (Description) ถึงพฤติกรรมเกี่ยวกับการเลือกรับสื่อและ สารในสื่อมวลชนต่าง ๆ องค์กรเรือประมง เพื่อขจัด ความว้าเหว้ในระหว่างปฏิบัติ งานทำการประมงอยู่ในทะเล และใช้วิธีการวิจัยโดย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observer)

เนื่องมาจากหน้าที่การงานของผู้วิจัยทางการส่งเสริมการฝึกอบรม โดยการผลิตสื่อทางด้านวิชาการเกี่ยวกับการประมงทะเล เช่น วิดีโอ สไลด์ ฯลฯ เพื่อนำมาใช้ประกอบการฝึกอบรม ตลอดจนใช้เผยแพร่แก่ผู้สนใจทั่วไป จึงทำให้ผู้ วิจัยต้องลงเรือไปกับชาวประมงอยู่บ่อย ๆ เพื่อถ่ายทำสารคดีทางวิชาการดังกล่าว ซึ่งมีการติดต่อขอความร่วมมือกับเจ้าของเรือในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างเป็นทางการ หลายครั้งหลายหนจนเกิดความคุ้นเคยกันระหว่างผู้วิจัยกับเจ้าของเรือเหล่านั้น หนึ่งในจำนวนนั้นก็คือคุณสุธี เอื้อเพื่อ ซึ่งเป็นเจ้าของเรืออวนล้อมปลาโอหลายลำทั้ง ที่จังหวัดระยอง และที่จังหวัดภูเก็ต

ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือโดยขอออกไปกับเรือประมงของคุณสุธีเพื่อทำการ ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งก็ได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดี แต่ในช่วงจังหวะที่ผู้วิจัย สะดวกที่จะลงเรือนั้นพอดีเป็นช่วงเวลา que เรือของคุณสุธีได้ออกไปทำการประมง แล้วคุณสุธีซึ่งเป็นผู้กว้างขวางในวงการประมงจึงได้ติดต่อเพื่อนซึ่งเป็นเจ้าของเรือ อวนล้อม "โชคเบญจา 3" ที่จังหวัดภูเก็ต เป็นเรืออวนล้อมจับปลาโอขนาดใหญ่ เช่นเดียวกับเรือของคุณสุธี เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกที่จะลงเรืออวนล้อมเพราะว่าเรือ อวนล้อมของไทยยังคงใช้แรงงานคนเป็นหลักในการสาวอวนขึ้นจากน้ำ ซึ่งลักษณะ ของอวนล้อมเป็นอวนผืนใหญ่ต้องใช้แรงงานคนเป็นจำนวนมากในการกู้อวนจึงทำให้ มีจำนวนประชากรมากสำหรับการศึกษาคามไปด้วย ประกอบกับลักษณะการทำประมง อวนล้อมปลาโอั้นจะต้องออกทะเลไปไกล และออกไปคราวละหลาย ๆ วัน จึงทำ ให้มีเวลาในการสังเกตพฤติกรรมของลูกเรือตลอดจนสร้างความคุ้นเคยกับลูกเรือ ซึ่งส่งผลให้การสัมภาษณ์พูดคุยกับลูกเรือทำได้ง่ายขึ้นด้วย

งานวิจัยภาคสนามในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปอยู่ในสภาพการณ์ที่ศึกษา สัมผัสกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนเรือที่ทำการวิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจ สภาพที่เป็นจริงและสังเกตปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง ได้รู้เห็นและร่วมอยู่ใน เหตุการณ์นั้น ๆ ศึกษาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ข้อมูลจากการวิจัยได้จากการสังเกต จดบันทึก และสัมภาษณ์บุคคลถึงตัวผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์จริง ๆ การพูดคุยหรือซักถามถูกบันทึกและรวบรวมไว้ตามสภาพความเป็นจริงตามที่พบเห็น โดยยึดหลักว่าไม่มีอะไรที่ไม่สำคัญทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นค้ำบอกระเบียงสักอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้การวิจัยไม่มองข้ามปัจจัยใดที่อาจเป็นกุญแจสำคัญของปัญหาก็เป็นได้ การเก็บข้อมูลเพื่อนำรายละเอียดมาวิเคราะห์ ช่วยเสริมหรืออธิบายให้รอบคอบถูกต้องยิ่งขึ้น ข้อมูลประเภทนี้จึงครอบคลุมสภาพทั้งหมด

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นข้อมูลแหล่งบุคคลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) บุคคลดังต่อไปนี้

1. นายสมทรง พจน์สมพงษ์ หรือที่ลูกเรือเรียกว่า "ไต้วันชัย"
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คือ เป็นผู้ควบคุมเรือและการทำประมงของเรือโชคเบญจา 3 หรือที่ภาษาชาวเรือเรียกว่า "ไต้ก๋ง หรือไต้"
2. นายบุญเลิศ แสงสาคร
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ เป็นช่างเครื่อง รับผิดชอบเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไกทั้งหมด ในเรือโชคเบญจา 3
3. นายสุเมธ บุญรักษ์
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ เป็นนายท้าย รับผิดชอบในการควบคุมทิศทางของเรือตามคำสั่งของไต้ก๋ง บางครั้งก็ต้องทำหน้าที่แทนไต้ในกรณีที่ไต้ออกเรือไม่ได้ หรือในกรณีที่ไต้เกิดเจ็บป่วยขณะอยู่ในทะเลจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้
4. นายพจน์ เป้าทอง
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ "ยี่ซิว" หรือหัวหน้าคนงาน รับผิดชอบควบคุมดูแลและสั่งการลูกเรือในการลงอวนและกู้อวนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

5. นายประพัฒน์ ภัคดี
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ "จุมโพ้" หรือ พ่อครัว ซึ่งจะรับผิดชอบในการปรุงอาหารสำหรับลูกเรือทั้งหมดของเรือโชคเบญจา 3
6. นายนิศ คุ่มอุคา
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ "คนอวน" มีหน้าที่สาวอวนและงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมอบหมาย
7. ค.ช. พันธุ์ชื่น ทองจู
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
8. นายสงวน ทองสิงห์
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
9. นายกิตติพร จำเจือ
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
10. นายสุชาติ จิตชลธาร
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
11. นายวิชัย มุขัมหมัด
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
12. นายถนอม ศรีวงศ์รักษ์
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
13. นายพีระชัย ศรีเรือง
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
14. นายสุธร ชูแก้ว
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
15. นายวีระ สุนทรพิม
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน

16. นายบุญเลิศ พ่อบาน
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
17. นายมาศ จิตชลธาร
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
18. นายสันต์ มะสิงาม
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
19. นายบุญเลี้ยง ทองคี
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
20. นายสุชั้น ศรีมณฑา
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
21. นายประสงค์ จอมทรัพย์
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
22. นายมุก ฅ นคร
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
23. นายสังวรณ์ แซ่ตั้ง
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
24. นายเลิศ สุรินทร์
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
25. นายเสน่ห์ พุ่มไทย
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
26. นายไพโรจน์ นุราฤทธิ์
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน

27. นายพัฒนา ศรีทิพย์
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
28. นายศราวุธ ชูกระชั้น
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
29. นายวีระ แก้วรุ่ง
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
30. นายอนุศาสน์ ฃ นคร
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
31. นายศักดิ์ดา ทองนวล
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
32. นายสิทธิชัย บุญช่วย
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
33. นายชวน ราชารักษ์
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
34. นายเสนห์ การะเกด
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
35. นายสำเริง เจริญมรรค
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
36. นายอำนาจ สุพรรณ
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
37. นายวิรัช สุทรเต็ม
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน

38. นายเจริญใจ คงสิน
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
39. นายสุเทพ ชูแก้ว
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
40. นายคลละ พฤกจิโมลิก
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
41. นายอรรถพร อภิลักษณ์กุล
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
42. นายสุพจน์ ฐานะการณ
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน
43. นายประวุฒิ วิริยะประภากรณ
ตำแหน่งหน้าที่ในเรือ คนอวน

นอกจากนี้ยังได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลที่มีได้ปฏิบัติงานอยู่ในเรือโชคเบญจา 3 ดังต่อไปนี้

1. นายบุญเกื้อ บุญเดช - ใต้ก้งเรือโชคเบญจา 4
2. นางอิน แก้วประดิษฐ์ - เจ้าของร้านขายหนังสือ ข้างแฟปลา
3. นางล้าน ชำนาญยนต์ - เจ้าของร้านขายหนังสือ ข้างแฟปลา

การตรวจสอบข้อมูล

1. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability)

เมื่อทำการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดแล้ว ก่อนจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ลูกเรือของเรือโชคเบญจา 3 เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าของร้านขายหนังสือทั้ง 2 ร้าน และใต้ก้งของเรือโชคเบญจา 4

2. การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จึงไม่น่ามีปัญหาเรื่องความเที่ยงตรงของข้อมูล กล่าวคือ ผู้วิจัยเป็นผู้ออกเรือไปทำการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึกด้วยตนเอง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้ร่วมลงเรือไปกับชาวประมงในขณะที่เรือประมงได้ออกปฏิบัติการทำประมงตามปกติแล้วทำการสังเกตพฤติกรรมของลูกเรือประมง แล้วจดบันทึกสิ่งที่ได้สังเกตพบวันต่อวัน ทั้งนี้เพื่อศึกษาปรากฏการณ์และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษาคือ ลูกเรือใช้สื่อมวลชนอะไรอย่างไร และใช้เมื่อใด

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบสนทนารายบุคคล (Focus Individual Interview) โดยใช้ในการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยที่ผู้วิจัยจะมีแนวคำถาม (Guideline) ในประเด็นที่ศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์โดยใช้เทปบันทึกเสียงช่วยในการบันทึกข้อมูล

แนวคำถามที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการศึกษา ซึ่งใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ประกอบด้วย

ข้อมูลส่วนบุคคล

- วิธีชีวิตก่อนมาทำงาน เรือ
- เหตุผลที่เลือกมาทำอาชีพลูกเรือประมง
- วิธีชีวิตขณะ เรือออกทะเล
- แนวโน้มและความคาดหวังในอนาคต

พฤติกรรมการสื่อสารและการใช้สื่อมวลชน

- การได้มาของสื่อที่ใช้อยู่ในเรือ
- ประเภทและลักษณะ เนื้อหาสื่อมวลชนที่ใช้

- ช่วงเวลาใช้สื่อมวลชนแต่ละประเภท
- เหตุผลการเลือกใช้สื่อมวลชนเหล่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาประกอบกันในการวิเคราะห์ โดยอาศัยกรอบแนวคิดในเรื่อง ความว่าเหว่ (State loneliness) แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ต่อปัจเจกบุคคล และแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเปิดรับสื่อมวลชน โดยได้ทำการวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมและสภาพวิถีชีวิตประจำวันของลูกเรือ เพื่อให้ทราบถึงสถานะและสาเหตุของการว่าเหว่ อันนำไปสู่พฤติกรรมการใช้สื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ

วิธีการนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้ ได้อธิบายถึงวิถีชีวิตในขณะออกปฏิบัติงานในทะเล คุณลักษณะของลูกเรือ ตลอดจนสภาพทางสังคมและสภาพการณ์แวดล้อม สถานะความว่าเหว่ พฤติกรรมในการเลือกเปิดรับสื่อมวลชนของลูกเรือ ประเภทของสื่อมวลชนและลักษณะเนื้อหาสื่อมวลชนที่ลูกเรือใช้ พร้อมกับข้อสังเกต และข้อเสนอแนะบางประการเพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป

ศูนย์วิทยพัธพยาบาล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

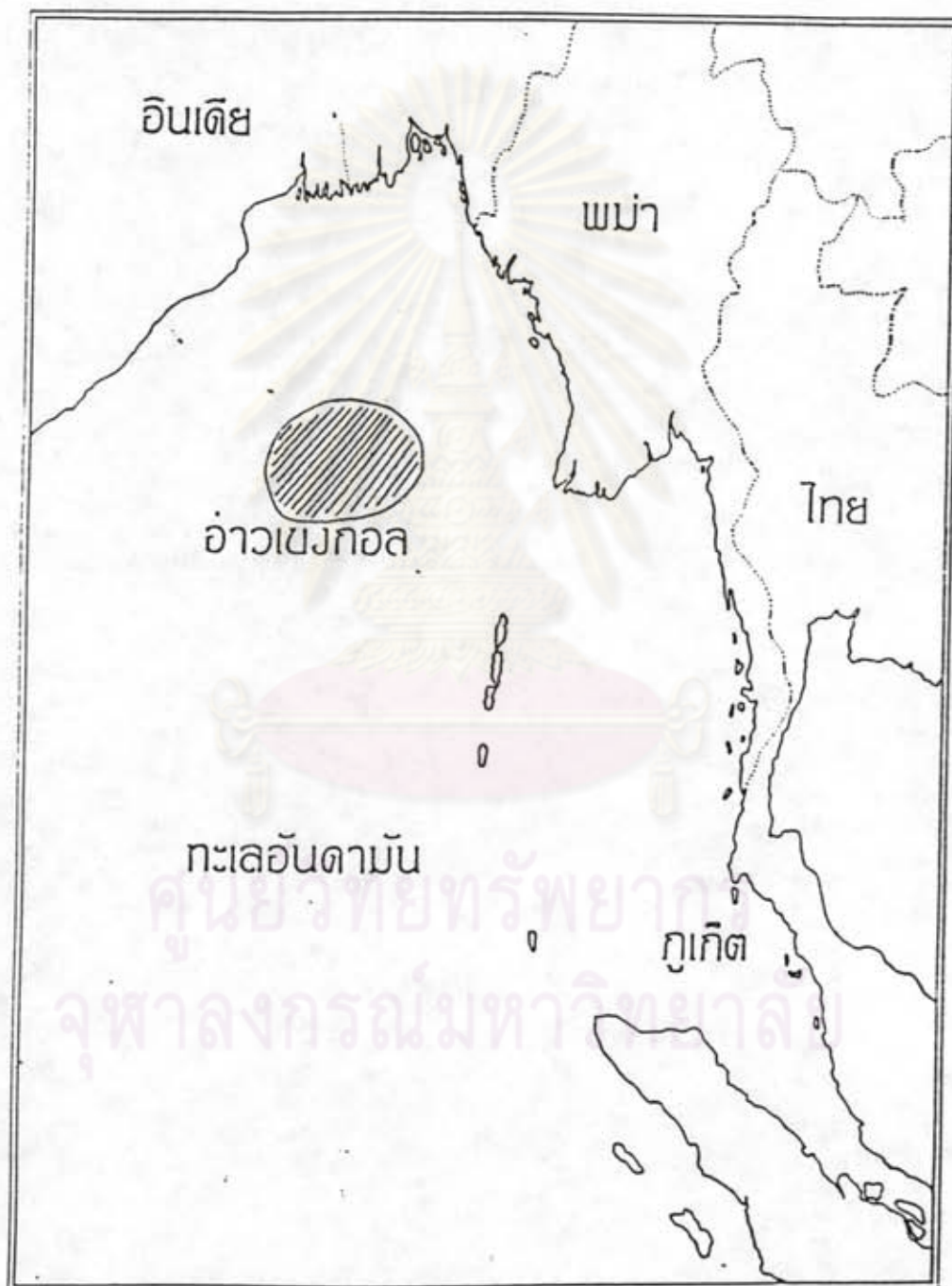

ศูนย์
จุฬาลงกรณ์

ภาพที่ 1 เรือประมงวนลอม "โชคเบญจา ๕"

ภาพที่ 2

● แสดงบริเวณพื้นที่ทำการประมง

ภาพที่ ๓ ลูกเรือประมงโชคเบตง ๓ และผู้วิจัย (ในวงกลม)